

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพ
และจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ

นางสาวนิรมล ตูจจินดา
ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

นิรมล ตูจันดา (2560) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษานำร่อง ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (clustered random sampling) โดยสุ่มกลุ่มผู้เรียนที่จะใช้ในการวิจัย จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีผู้เรียนจำนวน 50 คน และกลุ่มที่สองมีผู้เรียน จำนวน 50 คน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย เพื่อจัดกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่การทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้เวลาในการทดลอง 18 สัปดาห์ ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 สัปดาห์ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามทางเดียวโดยมีการวัดซ้ำ (One-way MANOVA; repeated measures) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการคือผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเรียนรู้ผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติ สามารถคิดไตร่ตรอง มีการพัฒนาจิต และการฝึกปฏิบัติมีผลพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญาและมีจิตสาธารณะ

2. รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมจัดพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยกระบวนการขั้นการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem) 2) คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective thinking) 3) กระจ่างค่านิยม (Value Clarification) 4) จิตอาสา (Volunteer Mind) และ 5) สนทนาที่สนทนา (Inspired Dialogue) การวัดผลและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอนเป็นการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอน และภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ โดยผู้ประเมินประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อน และผู้สอน

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

- 3.1 ผู้เรียนกลุ่มทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผู้เรียนกลุ่มทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยของของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขในรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30270) กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

ซึ่งเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัยและสมมุติฐานที่ตั้งไว้

Niramol Tuchinda (2017) A development of instructional model to promote citizen awareness enhancing respectful and ethical mind for Mathayomsuksa 4 at Samutprakarn School based on social service learning approach

Abstract

The research aims to develop and study the effectiveness of instructional model to promote citizen awareness enhancing respectful and ethical mind for Mathayomsuksa 4 based on social work teaching and learning approach. Adopting research and development methodology, the study was conducted in four phases as follows: (1) The first phase involved document research and review of literature which were used to synthesize the instructional model. (2) The instructional model was developed and later verified by experts before experimented in the pilot study. (3) The instructional model was used by employing the pretest – posttest control group design with the sampling groups were Mathayomsuksa 4 enrolled in semester 2 of 2017 academic year. The clustered random sampling technique was used to divide the participants into two groups: the first group comprised of 50 students and the second 50. Then, they were grouped in the experimental and control group using the simple random sampling technique. The experiment was conducted for 18 weeks, one hour a week. (4) The effectiveness of the instructional model was assessed by using descriptive statistical analysis and One-way MANOVA; repeated measures. The results of the study were concluded as follows:

1. The developed instructional model consisted of concepts, i.e., the students expressed their opinion through practical cooperation which encouraged them to think, consider, develop their mind and practice so that they develop wisdom and public mind.
2. The instructional model for enhancing respectful mind and ethical mind based on social work teaching and learning approach included 5 stages: (1) challenging problem, (2) reflective thinking, (3) value clarification, (4) volunteer mind and (5) inspired dialogue. The measurement and evaluation of the instruction model were done during and after teaching period. The evaluators were students, their peers and their teachers.
3. The assessment of the effectiveness of the developed instructional model reveals the following results.
 - 3.1 The experimental group's average score is significantly higher than the control group's at .01 level of significance.
 - 3.2 The experimental group's average score of the posttest is significantly higher than the control group's at .01 level of significance.
 - 3.3 The experimental group's average score of the pleasant learning of Citizen Awareness (C30270) is very high.

บทนำ

ภูมิหลัง

การสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้รับการศึกษาเป็นหน้าที่หลักของการศึกษาและเป็นปัจจัยที่ทำให้การศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ โดยจะเห็นได้จากรัฐบาลของประเทศต่างๆ ล้วนแต่พยายามลงทุนในการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้สูงขึ้น โดยคาดหวังผลตอบแทนที่จะได้เพิ่ม ก็คือคุณภาพของประชากรในประเทศของตน ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาที่มีความสำคัญนี้ “งานการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติเพราะเจริญและความเสื่อมลงของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้วระยะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติกเล็ดเลี้ยว ซึ่งเป็นอาการน่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่อย่างนี้ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอดปรากฏการณ์ เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุจากการจัดการศึกษาอย่างแน่นอน เราต้องจัดการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นและผู้มีหน้าที่ด้านนี้ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคนจะต้องทำงานกันอย่างจริงจัง ให้นักแน่นขึ้นอีกมากมาย” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีลักษณะที่ผู้คนเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น แบ่งเป็นฝักฝ่ายและไม่สนใจ หรือละเลยกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนและประเทศชาติ แต่กลับนิ่งเฉย และคิดว่าไม่ได้เป็นปัญหาของตนเอง เป็นปัญหาที่คนอื่นต้องแก้เอง ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในปัจจุบันยังมีคนกว่าร้อยละ 60 ของประเทศที่นิ่งเฉย ไม่แสดงท่าทีว่าจะเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหากจนทำให้ปัญหาทางการเมืองยกระดับไปสู่การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นแนวคิดที่บั่นทอนความเจริญของประเทศอย่างมาก ส่งผลให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเล็กๆ น้อยๆ ในชุมชน หรือเกิดขึ้นกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนส่วนใหญ่ในสังคมส่งผลให้ปัญหานั้น ๆ บานปลายเกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยว่าไร้รากฐาน และความเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมือง (สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. 2553) ในสังคมไทยมีจุดแข็งและจุดอ่อนหลายประการ เช่น มีจุดอ่อนในเรื่องการขาดวินัย ขาดการเคารพ ต่อกติกาของบ้านเมือง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ขาดความรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมวัฒนธรรมพลเมืองหรือวัฒนธรรมการเมืองไทยให้กลายเป็นแบบศรีธนช้ย คือหาช่องโหว่ในตัวบทกฎหมายทำผิดโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือจริยธรรม ดังเห็นได้จากมีระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง การซื้อเสียงเลือกตั้งการทุจริตคอร์รัปชันทั้งในทางตรงและทางนโยบายนโยบาย การจะปรับเปลี่ยนสังคมไทยให้มีมาตรฐานใหม่ตามวัฒนธรรมการเมืองหรือวัฒนธรรมพลเมืองที่พึงประสงค์จึงไม่ใช่เรื่องง่าย หรืออาจจะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เพราะทุกคนในสังคมจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง แต่สิ่งหนึ่งที่พึงทำได้คือการอบรมสั่งสอนเด็กรุ่นต่อไปให้มีวัฒนธรรมพลเมืองที่ดี โดยการบรรจุเรื่องวัฒนธรรมพลเมืองเข้าไปในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงในหลักสูตรการศึกษานอกห้องเรียน (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. 2554)

ดังนั้นในยุคปัจจุบันจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมพลเมืองเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นทั้ง โดยการปรับตัวและเตรียมพร้อมคนให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในอนาคต ทฤษฎีของมนุษย์ในโลกยุคใหม่ตามแนวคิดของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักวิชาการด้านการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้กล่าวว่าบุคคลจะสามารถเอาตัวรอดและประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้จะต้องมีจิต 5 ประการ ประกอบรวมอยู่ในตัวของคน ๆ นั้น

จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในสังคมยุคปัจจุบันและผลการประเมินผู้เรียนจากงานวิจัยต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะดำเนินการพัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม

คำถามการวิจัย

รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ มีประสิทธิผลเพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน จิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรม และความสุขในการเรียนรู้วิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส 30270)

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความสำคัญดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมาย เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองพัฒนาจิตใจของผู้เรียนทางด้านคุณธรรมและความเคารพต่อสิทธิของตนเองและของผู้อื่น ตลอดจนสามารถนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองพัฒนาจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำไปใช้พัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ได้ต่อไป ซึ่งหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้โดยตรง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 12 ห้องเรียน รวม 510 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนสมุทรปราการ ที่เรียนรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส 30271) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาจากกลุ่มตัวอย่างใช้เลือกแบบเจาะจง (purposive Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม
2. ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส 30271)
 - 2.2 จิตแห่งความเคารพของการประเมินวัดจิตแห่งความเคารพ
 - 2.3 จิตแห่งจริยธรรมของการประเมินวัดจิตแห่งจริยธรรม
 - 2.4 ความสุขในการเรียนรู้รายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) จำนวน 1 หน่วยกิต ซึ่งเป็นรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระยะเวลาของการวิจัย

ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

สถานที่ดำเนินการวิจัย

โรงเรียนสมุทรปราการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามของคำศัพท์ที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. **จิตแห่งความเคารพ (Respectful Mind)** หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เคารพและเข้าใจถึงความแตกต่างทั้งระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มมีการทำงานร่วมกัน เคารพสิทธิมนุษยชน สามารถปฏิบัติตามบุคคลต้นแบบที่ดี มีจิตเมตตาและรู้จักมองโลกในแง่ดี ทั้งในช่วงก่อนและหลังการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมที่วัดได้จากแบบวัดจิตแห่งความเคารพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. จิตแห่งจริยธรรม (Ethical Mind) หมายถึงความสามารถในการแสดงออกเกี่ยวกับการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว สถานศึกษาและสังคม บทบาทในหน้าที่การงานและบทบาทของการเป็นพลเมือง การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดผลงานที่ดีและเป็นพลเมืองที่ดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ทั้งในช่วงก่อนและหลังการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมที่วัดได้จากแบบวัดจิตแห่งจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. รูปแบบการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม โดยในกระบวนการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมรับใช้สังคม มีวิธีการที่สังเคราะห์มาจากแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem) โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติหรือสถานการณ์จำลอง

ขั้นที่ 2 คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective thinking) โดยใช้กิจกรรมการคิดไตร่ตรอง

ขั้นที่ 3 กระจ่างค่านิยม (Value Clarification) โดยใช้กิจกรรมกระจ่างค่านิยม

ขั้นที่ 4 จิตอาสา (Volunteer Mind) โดยใช้กิจกรรมจิตอาสา

ขั้นที่ 5 สนทนา (Inspired Dialogue) โดยใช้กิจกรรมสนทนา

4. รายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส 30271) หมายถึง รายวิชาเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 หน่วยกิต ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง คุณลักษณะของพลเมือง พลเมืองสากล พลเมืองกับสิ่งแวดล้อม พลเมืองกับประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและสังคม บทบาทของพลเมืองกับภัยร้ายของชาติ การเมืองภาคพลเมือง และสร้างคนต้นแบบคุณภาพพอเพียง

5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

6. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง ผลที่เกิดจากการพัฒนาและการใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ที่มุ่งการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจาก 4 ประการ ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) จากแบบทดสอบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

2) จิตแห่งความเคารพ โดยพิจารณาจากแบบวัดจิตแห่งความเคารพโดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

3) จิตแห่งจริยธรรม โดยพิจารณาจากแบบวัดจิตแห่งจริยธรรมโดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

4) ความสุขในการเรียนรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) ของผู้เรียนจากการตอบแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่เป็นผลที่เกิดจากการเรียนการสอนในรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30270) ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งแสดงออกมาจากการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมด้วยจิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรม และความสุขในการเรียน

8. พฤติกรรมความสุขในการเรียนวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) หมายถึง ความรู้สึกเชิงบวกที่แสดงออกถึงความสนใจหรือความชอบของผู้เรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียน การสอน ได้แก่ การเข้าเรียนตรงเวลา กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ทำกิจกรรม ร่วมกัน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและผู้สอน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนน เฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม สูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ

2. ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนน เฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่ง จริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาและการสอน
2. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
 - 2.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
 - 2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
 - 2.3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
 - 2.4 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน
3. แนวคิดจิตสาธารณะ 5 ประการ
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตแห่งความเคารพ
 - 4.1 ความหมายของจิตแห่งความเคารพ
 - 4.2 ความสำคัญของจิตแห่งความเคารพ
 - 4.3 องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจิตแห่งความเคารพ
 - 4.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตแห่งความเคารพ
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตแห่งจริยธรรม
 - 5.1 ความหมายของจิตแห่งจริยธรรม
 - 5.2 ความสำคัญของจิตแห่งจริยธรรม

- 5.3 องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจิตแห่งจริยธรรม
- 5.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตแห่งจริยธรรม
- 5.5 การวัดจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม
6. ความสัมพันธ์ระหว่างจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม
7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม
 - 7.1 ความหมายและคำนิยามของการเรียนรู้โดยการบริการสังคม
 - 7.2 แนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้โดยการบริการสังคม
 - 7.3 รูปแบบการเรียนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้โดยการบริการสังคม
 - 7.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยการบริการสังคม
8. ความสุขในการเรียนรู้
9. สาระการเรียนรู้รายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส 30271)
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยดำเนินการโดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัย
- ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้
- ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

การดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีของจิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรมและการเรียนรู้โดยการบริการสังคม จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือประกอบรูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

3. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการเรียนการสอน โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอน โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ไปทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) 2 ครั้ง ครั้งแรกทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 1 หน่วยการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ ในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน นำข้อมูลที่ได้ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำร่องมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือประกอบรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการทดลองต่อไป

4. นำรูปแบบการเรียนการสอนทดลองสอนไปใช้เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ใช้แบบแผนการทดลองแบบ The Pretest-Posttest Control Group Design ได้นำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ที่ศึกษาในรายวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) จำนวน 0.5 หน่วยกิต เป็นเวลา 20 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ รวมใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 20 คาบ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองทั้งสิ้น 50 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน

สรุปผลการวิจัย

1. จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ได้รูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 4 มีสาระดังนี้

หลักการ

1. ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายตามแนวทางประชาธิปไตย
2. ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึก ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำและความคิดใคร่ครวญ
3. เน้นกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนร่วมสร้างความตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม
4. ผู้เรียนได้เรียนผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน
5. การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านอารมณ์ (Emotional Intelligence) และทักษะทางด้าน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Intelligence)
6. เน้นการปลูกฝังความตระหนักภายในตน พัฒนาให้มีความเมตตาและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม
7. การพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่แท้จริง
8. การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผ่านการคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ หรือการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา และมีการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นกระบวนการที่เกิดจากการคิดไตร่ตรอง

9. มีการทำงานแบบร่วมมือผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน

10. การเคารพสิทธิมนุษยชน ทำให้ผู้เรียนคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์

11. การพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการคำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่าย (Think Win Win) เป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย

12. การมีวินัยจะเป็นตัวกำกับ และควบคุมให้การประพฤติปฏิบัติตัวของผู้เรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในกรอบหรือในแนวทางที่เหมาะสม รวมถึงการนำไปสู่การฝึกฝนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่เรียนใฝ่รู้ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดจนรับฟังความคิดที่ความแตกต่างหลากหลายกระตุ้นให้เกิดความคิดเริ่มสร้างสรรค์

2. เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยเชื่อมโยงการทำกิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อร่วมกันในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักต่อความสำคัญของประสบการณ์การบริการสังคม ซึ่งมาจากการลงมือปฏิบัติ

5. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ และเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น

ขั้นการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 ปัญหาชวนคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลอง

ขั้นที่ 2 สร้างสรรค์อย่างไตร่ตรอง โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการคิดไตร่ตรอง

ขั้นที่ 3 กระจ่างด้วยปัญญา โดยใช้กิจกรรมการกระจ่างด้วยปัญญา

ขั้นที่ 4 จิตอาสา โดยใช้กิจกรรมจิตอาสา

ขั้นที่ 5 สนุทริยสนทนา โดยใช้กิจกรรมสนุทริยสนทนา

การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลตามการเรียนการสอนนี้ เป็นการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างการเรียนการสอน และภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ โดยผู้ประเมินประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อนและผู้สอน

2. รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.1 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้

อย่างมีความสุขสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีวินัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรม และพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ อย่างมีความสุขหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขในวิชาสำนึกความเป็นพลเมือง (ส30271) มีคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นที่มาอภิปราย 2 ประเด็นจากความมุ่งหมายของการวิจัยคือ 1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง 2) การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยศึกษาผลที่เกิดกับนักเรียนมีรายละเอียดการอภิปรายผลดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองฯ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำไปใช้พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม ได้อย่างมั่นใจ ซึ่งพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในระดับมาก ($M = 4.45$) เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม การบริการสังคมและแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ออกเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตแห่งความเคารพ ควรมีการพัฒนาทักษะทางด้านอารมณ์และทักษะทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกัน การเคารพสิทธิมนุษยชน มีบุคคลต้นแบบที่ดี มีจิตเมตตา การคิด แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตแห่งจริยธรรม หลักความรู้คู่คุณธรรม การพัฒนาความฉลาดทางศีลธรรมความรับผิดชอบ ต่อสังคม การคำนึงประโยชน์ของทุกฝ่าย การมีวินัยอุปนิสัยที่ 4 ของแนวคิดอุปนิสัยทั้ง 8 ประการของ โควีและการคิดแบบชนะ ชนะ แล้วนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานการสังเคราะห์สาระต่าง ๆ ขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

การสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระต่าง ๆ เพื่อนำมาเชื่อมโยงกัน โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ชั้นการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน จากนั้นผู้วิจัยได้นำสาระต่าง ๆ มาจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและ

มีการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลอง 2 ครั้ง ก่อนการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้จริง

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยมีแนวคิดและหลักการพื้นฐานเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน นอกจากนี้รูปแบบการเรียนการสอนยังได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทำให้รูปแบบการเรียนการสอนได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ ซึ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2545: 4-5) ที่สรุปว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดจนรับฟังความคิดที่แตกต่างหลากหลายกระตุ้นให้เกิดความคิดเริ่มสร้างสรรค์ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติหรือสถานการณ์จำลอง ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เน้นให้ผู้เรียนจัดทำโครงการเป็นกลุ่ม มีการสืบค้นและปฏิบัติงานร่วมมือ เพื่อเตรียมการทำการโครงการกลุ่ม หรือทำงานที่ผู้สอนได้มอบหมาย พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตแห่งความเคารพ เพราะต้องรู้จักการทำงานแบบร่วมมือ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือ และสนับสนุนเพื่อนๆ

ขั้นที่ 2 คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective thinking) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยเชื่อมโยงการทำกิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นให้เป็นผู้ที่รู้จักควบคุมกำกับตนเอง และเป็นผู้ที่รู้จักคิดวิเคราะห์ใช้เหตุผล โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ให้นักเรียนได้คิดไตร่ตรองจากสถานการณ์จำลองในขั้นปัญหาชวนคิดต่อว่าควรจะมีแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่ได้ ซึ่งการทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ทำความเข้าใจและทำงานร่วมกับคนที่มีความแตกต่างกันอีกด้วย

ขั้นที่ 3 กระจ่างค่านิยม (Value Clarification) การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างแจ้งในค่านิยมของตนเอง ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเน้นกระบวนการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดและจะเสนอคำถามต่าง ๆ เช่น ได้ความคิดนี้มาจากไหน ได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ แล้วหรือยัง ทำแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง เคยทำเช่นนี้บ่อยไหม จึงเป็นกระบวนการกระจ่างจริยธรรมของตนเองและถือว่าเป็นกระบวนการปลูกฝังจริยธรรม

ขั้นที่ 4 จิตอาสา (Volunteer Mind) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคลและกลุ่มโดยใช้กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมจิตอาสาเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตแห่งจริยธรรม เป็นการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา และสร้างจิตสำนึกโดยมีกิจกรรมที่ให้การช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น กิจกรรมจิตอาสาเป็นกระบวนการทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) จะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์และสามารถลงมือปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้

ขั้นที่ 5 สนทริยสนทนา (Inspired Dialogue) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ และเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น โดยใช้กิจกรรมสนทริยสนทนา (Dialogue) ด้วยการสะท้อนคิด ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ความเมตตา และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ตลอดจนการรับฟังวิถีคิด วิธีการให้คุณค่า ความหมายของคนอื่นต่อสิ่งที่พูด เพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองฯ

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง โดยพิจารณาจาก

2.1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระบบ .01 และเมื่อทำการวิเคราะห์ต่อไปว่ารูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นส่งผลต่อตัวแปรตามหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมอย่างไร ผลการวิเคราะห์พบว่า

2.1.1 คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอภิปรายผลได้ว่ากลุ่มทดลองซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีหลักการของรูปแบบที่สำคัญคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน เน้นกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน พัฒนาให้มีความเมตตา ทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดการพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญหาที่แท้จริง และเมื่อผู้เรียนเข้าใจในหลักการที่สอนอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปปฏิบัติได้แล้วจึงส่งผลให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอารี สันหวี (2551: 33) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ จะทำให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้และทางด้านจิตใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสตาร์และราฟท์ (Starr Roxanne Hiltz; & Requel Benbunan-Fich: 1997) ที่ได้ศึกษาพบว่าการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เพิ่มแรงจูงใจเกิดการพัฒนาทักษะใน

การรับรู้ และการแก้ปัญหา เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งเป็นกลุ่ม และบุคคล และวราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ (2551) ซึ่งพบว่า การทำงานเป็นกลุ่มหรือการร่วมมือกันของบุคคล ทำให้มีการเรียนรู้ สูงกว่าการทำงานตามลำพังและอีกหลักการหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมคือผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึก ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำและการคิดไตร่ตรอง ทำให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านอารมณ์ และทักษะทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกู๊ป (Krupp; citing Gramston; & Wellman. 1997: 1) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการคิดไตร่ตรองผู้ใหญ่มิได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง แต่พวกเขาเรียนรู้จากการประมวลผลประสบการณ์ทั้งหมด

2.1.2 คะแนนเฉลี่ยของจิตแห่งความเคารพของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งใช้รูปแบบการเรียนการสอนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนรับฟังความคิดที่แตกต่างหลากหลาย กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกทั้งยังพัฒนาให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยเชื่อมโยงการทำกิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนและพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีจิตแห่งความเคารพ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner. 2006: 203) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีจิตแห่งความเคารพ ต้องสามารถตอบสนองต่อคนหรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างที่หลากหลายอย่างเห็นอกเห็นใจและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นความพยายามที่จะเข้าใจและทำงานร่วมกับคนที่มีความแตกต่าง และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2551: 18) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีจิตแห่งความเคารพเป็นบุคคลที่ยอมรับและทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และความแตกต่างระหว่างกลุ่มคน เป็นการพยายามทำความเข้าใจในมุมมอง ทักษะคต อารมณ์ หรือสิ่งกระตุ้นที่อยู่เบื้องหลังของความแตกต่างระหว่างคนหรือกลุ่มคน โดยความเคารพนั้นสามารถแสดงออกได้ทางพฤติกรรมทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งสามารถรับรู้ได้จากทั้งผู้ให้ความเคารพและผู้ที่ได้รับ ความเคารพ

2.1.3 คะแนนเฉลี่ยของจิตแห่งจริยธรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีความตระหนักต่อความสำคัญของประสบการณ์การบริการสังคมซึ่งมาจากการลงมือปฏิบัติและการคิดไตร่ตรอง และพัฒนาให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner. 2006: 205) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีจิตแห่งจริยธรรมต้องสามารถปฏิบัติตามบทบาทในหน้าที่การงานและบทบาทของการเป็นพลเมือง รวมทั้งการปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2550: 19) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มี

จิตแห่งจริยธรรมต้องสามารถรักษาคุณงามความดี โดยยังคงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการรักษาบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับกับการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและของประเทศชาติ ตลอดจนการคำนึงถึงความถูกต้อง และผลประโยชน์ของส่วนรวม แม้จะขัดแย้งกับผลประโยชน์และความต้องการส่วนตน และแนวคิดของแอมโบรด์และครอส (Ambrose; & Cross. 2009: 214) ที่มีความเห็นว่าบุคคลที่มีจิตแห่งจริยธรรมต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้จิตแห่งจริยธรรม ในบทบาทที่เป็นสมาชิกของชุมชน ประเทศและพลเมืองโลกตลอดจนสามารถพิจารณาถึงผลกระทบจากการทำงานและการปฏิบัติตนในสังคมที่มีความแตกต่าง

2.2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนในกลุ่มทดลอง พบว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์พบว่า

2.2.1 คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งใช้รูปแบบการเรียนการสอนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมมีการทำกิจกรรมในขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนคือ 1) ปัญหาชวนคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลอง 2) สร้างสรรค์อย่างไตร่ตรอง โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการคิดไตร่ตรอง 3) กระจ่างด้วยปัญญา โดยใช้กิจกรรมการระจ่างค่านิยม 4) จิตอาสา โดยใช้กิจกรรมจิตอาสา และ 5) สนุทริยสนทนา โดยใช้กิจกรรมสนุทริยสนทนา ซึ่งการทำกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวมีส่วนพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยในขั้นที่ 5 ใช้กิจกรรมสนุทริยสนทนาสอดคล้องกับแนวคิดของวอร์นาร์ ภูเจริญ (2552ก: 11) ที่กล่าวว่าสนุทริยสนทนาทำให้เกิดการค้นพบตนเอง เข้าใจตนเอง การสะท้อน (Reflect) ให้เห็นตัวตนของเราเองชัดเจนเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่วงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) และผลการวิจัยของสนิท สัตโยภาส (2556) และพงษ์ธร ตันติฤทธิ์ศักดิ์ (2552: 1) พบว่าการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาโดยการทำกิจกรรมสนุทริยสนทนาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเข้ามาดำเนินการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในชั้นเรียน ก็จะทำให้เกิดความสอดคล้องกันและทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ได้ อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับการพัฒนาจิตแห่งความเคารพตามแนวคิดของการ์เดนเนอร์ (Gardner. 2006: 205) ที่มีความคิดเห็นว่าจิตแห่งความเคารพสามารถพัฒนาได้ทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน และควรพัฒนาจิตแห่งความเคารพตั้งแต่เกิดและวัยเด็กถึงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะพัฒนาให้เกิดจิตแห่งความเคารพซึ่งทำให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพและเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ตลอดจนเปิดใจที่จะรับฟังความเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากความคิดของตนเอง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

2.2.2 จิตแห่งความเคารพของผู้เรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพคือ การทำสุนทรียภาพตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตแห่งความเคารพ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ความเมตตา และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ซึ่งการทำ Dialogue เป็นการรับฟังวิธีคิด วิธีการให้คุณค่าความหมายของคนอื่นต่อสิ่งที่พูด เพื่อเรียนซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณะนันท์ เดชบุญ (2556) และพงษธร ดันติฤทธิศักดิ์ (2552: 2) ที่พบว่าการทำสุนทรียสนทนาทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีฐานคิด (Conceptual Basis) และแนวทาง (Guideline) ในการเข้าใจ วางแผน เตรียมการ ดำเนินการ และประเมินขั้นเรียนหัวใจของกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาอยู่ที่ การมีสติระลึกรู้เนื้อรู้ตัวอยู่เสมอ รู้ว่ากระบวนการใดเหมาะกับตัวผู้เรียนเองและเหมาะกับชั้นเรียน มีความจดจ่อต่อเนื่องไม่ย่อท้อ เกิดความสุขรู้สึกดีทั้งก่อนระหว่างและหลังทำ ผ่อนคลาย มีใจตั้งมั่น มีการให้ความสำคัญกับการสร้างเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานคือ การมีสติระลึกรู้เนื้อรู้ตัวอยู่เสมอ รู้ว่ากระบวนการใดเหมาะกับตัวผู้เรียนเองและเหมาะกับชั้นเรียน มีความจดจ่อต่อเนื่องไม่ย่อท้อ เกิดความสุขรู้สึกดีทั้งก่อนระหว่าง และหลังทำ ผ่อนคลาย มีใจตั้งมั่น และที่สำคัญคือไม่คาดหวัง

2.2.3 จิตแห่งจริยธรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นที่ 3 กระจ่างค่านิยมซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตแห่งจริยธรรม ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาจริยธรรมได้ตามแนวความคิดของการ์เดนเนอร์ (Gardner. 2006: 130) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2550: 42) ทิศนา ขัมมณี (2542: 19) และวิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา (2552) ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรใช้การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่าง ซึ่งเป็นวิธีสอนจริยธรรมที่ใช้กันกว้างขวางในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวความคิดพื้นฐานมาจาก ฮามินและซิมอน (Harmin; & Simon. 1996) ที่เชื่อว่าค่านิยมคือหลักการประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้องและควรแก่การยึดถือ กระบวนการกระจ่างค่านิยมมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองว่าหลักการประพฤติปฏิบัติของตนเองต่อสิ่งต่างๆ เป็นอย่างไรและหลักการที่ดีที่ถูกต้องตามความคิดของตนเป็นอย่างไร และการทำกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นที่ 4 จิตอาสาสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา ทรงอยู่ (2560) ที่ทำการศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพฤติกรรมอาสาแล้วการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และนักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาหลังจากการทดลองสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

นอกจากผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีความตั้งใจที่ดีต่อการบริหารชุมชนและสังคม มีสำนึกความเป็นพลเมืองให้คุณค่าต่อกิจกรรมบริหารสังคม มีแนวทางในการพิจารณาปัญหาสังคมอย่างมีระบบ และมีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งความจริยธรรม

ของคุณงามความดี รวมทั้งการจัดกิจกรรมบริหารสังคมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมสำนึกดีและการปฏิบัติตนเพื่อสังคมแห่งความเป็นพลเมือง

2.3 พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียนกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ในการจัดการเรียน การสอนตามใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมนั้น ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้เรียนทุกคนยังได้มีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมกันแก้ปัญหาสถานการณ์ คิดไตร่ตรอง การกระจ่ายค่านิยม การทำกิจกรรมจิตอาสา และการทำสุนทรียสนทนา ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตนเอง ความเมตตาและจิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาและศาสนธรรมมาพัฒนาจิตฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญาสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม

โดยภาพรวมจากผลการศึกษาได้ค้นพบรูปแบบการเรียนการสอนแนวใหม่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง ซึ่งปรากฏชัดได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตนเองของผู้เรียนถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมพัฒนาให้มีความเมตตา ทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีผลทำให้เกิดการพัฒนาจิตสามารถฝึกให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่แท้จริง อันเป็นแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมสำนึกความเป็นพลเมืองสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การบริหารการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันควรเน้นเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนทางด้านคุณธรรมและความเคารพต่อสิทธิของตนเองและของผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำแนวความคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำไปใช้พัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ได้ต่อไป ซึ่งครูผู้สอน หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้โดยตรง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมไปใช้กับนักเรียนในรายวิชาต่างๆ หรือในระดับการศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นร่วมด้วย เช่น แบบการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ที่นอกเหนือจากงานวิจัยชิ้นนี้

2.3 การทำกิจกรรมจิตอาสาในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณของนักเรียนในการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ดังนั้นก่อนจะทำการวิจัย ควรมีการวางแผนกิจกรรมจิตอาสาที่มุ่งบริการช่วยเหลือ โดยไม่ใช้ทุนทรัพย์หรือใช้ให้เหมาะสมจำเป็นเป็นที่สุด หรือสนับสนุนให้เป็นการจัดหาแหล่งทุน แหล่งเงินสนับสนุนจากหน่วยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ได้อย่างสะดวก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. (2551). **แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย: กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะ**. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (พัฒนศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์. (2551). “การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา ในจิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์,” **บทความประชุมวิชาการประจำปี 2551**. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 3-25.
- ปรินญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- ลักษณะนันท์ เดชบุญ. (2556). **รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์**. ปรินญาณิพนธ์ คด. (บริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วิไลลักษณ์ แก้วจินดา. (2556). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. ปรินญาณิพนธ์ คด. (หลักสูตรและการสอน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สนิท สัตโยภาส. (2556). **การใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์แก่นักศึกษา**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง. (2553). **โครงการพลเมืองวัยใสใส่ใจบ้านเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Terry, Alice Wickersham. (2000). **A Case Study of community Action Service Learning on Young, Gifted Adolescent and Their Community**. Dissertation Abstract International. (61-08A).
- Texas Center for Service-learning. (2009). **Learn and Serve Texas**. Texas: Education Service Center.